

Kritik mot Kubas massmedia

Eva Björklund

Vi som lever i den globala mediemaktens värld har på goda grunder kunnat och kan använda oss av kubanska medier som tillförlitliga källor, både när det gäller rapporteringen från Kuba och från övriga världen. Samtidigt har många kubaner – folk i allmänhet men också ledande politiker – av andra skäl kritiserat sina tidningar och teve (radion är bättre). Inte för lögnaktig, falsk och manipulerande rapportering, men – som Raul Castro sa på kommunistpartiets kongress 2011 – för att vara ”tråkig, ytlig, segerviss, formalistisk, påstridig, improviserad”. Vicepresidenten Díaz Canel hade tidigare på ett möte med Journalistförbundet sagt ”vi kan inte lägga skulden bara på journalisterna och medierna. Vi måste lägga den på kommunistpartiet först och främst, vi måste börja kritisera oss själva.”

Rektorn för Havannauniversitetets journalistfakultet, Raul Garces, sa på samma möte: ”Vi har ofta ersatt argument med propaganda” och ”antingen rättar vi till detta en gång för alla eller så kommer kubanska mediers trovärdighet och förmåga att övertyga helt enkelt att kollapsa.”

Det var några år sedan. Debatten har fortsatt, och lite bättre har det blivit, men långt ifrån tillräckligt. Den nu utbredda tillgången till Internet har satt saken på sin spets. Unga studenter på journalistikskolan säger att medierna inte speglar folks verklighet: ”de äldre är vana vid det men vi unga vill att problemen ska tas upp mer realistiskt”.

Ny generation tar över

Samtidigt har partitidningen Granma fått ny, ung vice chefredaktör, Karina Marron, och ny utrikesredaktör, Sergio Gómez. Det var han som i våras kritiserade det ”Galaspektakel med Chanel och Vin Diesel” som ägde rum på den stora Prado-avenyn på gränsen till Gamla Havanna och uppmanade landets ledning att lite bättre förklara mellanhavandena med sådana som Chanel och NBC Universal (Kuba 2/2016, sid 12).

I ett senare blogginlägg tar Sergio Gomez upp Fidel Castros tal 1961 på ett möte på tidningen Revolution, dagarna innan USAs Grisbuktsinvasion i april, för att förbereda folk på den förestående sammandrabbningen.

”Vi måste alltid komma ihåg att revolutionens intressen går före tidningens. Först revolutionen, sedan tidningen.” Men han klargjorde att det inte betydde att tidningarnas ”mångfald, stil eller särdrag ska offras”.

Gomez läste Fidels tal första gången i Granmas arkiv på baksidan av en bok från 1980 om journalistik. Och menar att ”försvara det kollektiva projekt för självständighet och rättvisa som inleddes 1959, och att samtidigt ärligt och så fattbart som möjligt ta upp samhällets problem är fortfarande de revolutionära mediernas huvudsyfte.” [...]

”Det vi kan kalla den ’dogmatiska’ synen på förhållandet mellan politiken och journalistiken är av över- och underordning, utan utrymme för dialektisk och intelligent samlevnad. Det innebär att politiska (eller ännu

värre politikernas) intressen skulle stå över journalistikens. Det leder till tystnad, halvsanningar och att frågor som alla andra ställer sig inte syns i medierna.

[...] Vissa ursäktar detta med att det skulle vara en förklaring till att revolutionen nått så långt som den gjort, hotad som den varit av en alla slags fientliga angrepp, för många för att alls nämnas. Inte desto mindre blir jag för varje dag alltmer övertygad om motsatsen: att revolutionen nått så långt trots mediernas underlåtenhet, därför att den haft en annan styrka, framför allt Fidel Castros geniala.

[...]

Vad medierna säger och vad folk i allmänhet upplever och talar om stämmer inte överens. Och medan medierna är en plattform för diskussion av samhällsproblem – inte alltid framgångsrikt och insiktsfullt – är det nästan omöjligt att hitta en kritisk analys i medierna om deras egen roll. Rapporten från Journalistförbundets kongress vittnar om djup otillfredsställelse med hur journalistiken bedrivs, men när kongressen är över återgår vi till redaktionerna för att redigera morgondagens tidning, radio- eller tevenyheter på samma sätt som dagen innan.

Jag tror uppriktigt sagt inte att detta kan förklaras med rädsla för följderna, snarare är det någon slags missriktad lojalitet från en yrkeskår som hela tiden varit övertygad om att lösningen ska komma ”uppifrån”, där någon till slut ska lyssna till våra gedigna och obestridliga argument.

[...]

Bara med verklig deltagande demokrati, för revolutionen är vi alla, även vi journalister, kan vi ta oss ur detta. [...] Men vi får inte vara naiva, journalistik är en politisk verksamhet. Ingen talar utan avsikt. Men att försöka göra politik – av och för politiska syften – genom medierna undergräver journalistikens väsen. [...] Och detta blir allt mer akut i ljuset av uppkomsten också här av privata medier som använder journalistiken för att främja egna politiska intressen. Jag vill inte sticka under stol med detta. Jag stöder varje kubans rätt att framföra sin strävan efter ett annat samhälle än det vi har, så länge det görs etiskt och inte i främmande maktens tjänst.”

Utdrag, översättning och redigering Eva Björklund
Källor. La conflictiva relación entre el periodismo y la política en Cuba, 20160808, Jon Elliston, 20160809, <http://www.cjr.org>